

ศิลปวัฒนธรรมเพื่อสร้างคุณค่าและมูลค่าทาง

เศรษฐกิจชุมชน

เอกสารวิชาการรายบุคคล

11/01/60

นายเพ่ง บัวหอม

ศิลปวัฒนธรรมเพื่อสร้างคุณค่าและมูลค่าทางเศรษฐกิจชุมชน

โดย นายเฟ่ง บัวหอม¹

ส่วนที่ 1 วิเคราะห์ปัญหาความเป็นมา

รัฐบาลไทยได้ให้ความสำคัญกับศิลปะและวัฒนธรรมในหลายมิติเช่นกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจและสังคมด้วยทุนทางวัฒนธรรม การสร้างมูลค่าให้กับผลผลิตทางวัฒนธรรม การส่งเสริมและสนับสนุนเศรษฐกิจสร้างสรรค์จากภูมิปัญญาท้องถิ่น การท่องเที่ยวและการกีฬา² โดยมีการตั้งคณะกรรมการบริหาร กองทุนส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ขึ้นมาทำงานร่วมกับ คณะกรรมการบริหารกองทุนส่งเสริมเศรษฐกิจ สร้างสรรค์ และได้ให้มีการจัดตั้งสำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ เป็นหน่วยงานภายในสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี โดยได้มีโครงการลงทุนของรัฐบาลและรัฐวิสาหกิจที่รัฐบาลรับภาระการลงทุนในด้านเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ เป็นเงิน ๓,๕๗๖ ล้านบาท นอกจากนี้รัฐบาลยังมีความตื่นตัวในการก้าวเข้าสู่การเป็น ASEAN Socio-Cultural Community (ASCC) ในปี ค.ศ. ๒๐๒๐ โดยมี เป้าหมายที่จะสร้างประชาคมอาเซียนที่ให้ความสำคัญแก่ประชาชนเป็นสังคมที่เอื้ออาทรและแบ่งปัน ประชากร อาเซียนมีความเป็นอยู่ที่ดีและมีการพัฒนาทุกด้านเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน ส่งเสริมการใช้ ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนรวมทั้งส่งเสริมอัตลักษณ์ของอาเซียน โดยมีสาระสำคัญสองประการ คือ การพัฒนามนุษย์และการสร้างอัตลักษณ์อาเซียน

¹ นายเฟ่ง บัวหอม 591-105-045 นักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรชั้นสูงการบริหารงานพัฒนาท้องถิ่นที่ยั่งยืน รุ่นที่ 3 วิทยาลัยการพัฒนการปกครองท้องถิ่น สถาบันพระปกเกล้า

² พระราชบัญญัติการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๒ ได้จัดตั้งการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยขึ้น โดยให้คณะกรรมการ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย มีอำนาจตามกฎหมายในการกำหนดนโยบาย เพื่อส่งเสริมและรักษาศิลปวัฒนธรรมของไทยที่กระจัดกระจายอยู่ทั่ว ทุกภาคของประเทศ รวมถึงการสนับสนุนให้ประชาชนในทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของชาติ และเมื่อปี ๒๕๕๖ ได้มี พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสำนักงานพัฒนาพิงคนคร (องค์การมหาชน) ให้มีการจัดตั้งสำนักงานพัฒนาพิงคนคร (องค์การมหาชน) โดยมีวัตถุประสงค์ในการส่งเสริมและจัดให้มีการพัฒนาในรูปแบบพิเศษ เพื่อเพิ่มทุนศักยภาพการเป็นแหล่งท่องเที่ยว รวมทั้งเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตและ ความเป็นอยู่ของประชาชนในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่และบริเวณที่เกี่ยวเนื่องที่มีความพร้อมทั้งด้านศิลปวัฒนธรรม ประเพณี ทรัพยากรธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยว การลงทุนและความเข้มแข็งของภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมดังกล่าวให้ดีขึ้น โดยใช้วิธีการบริหารจัดการที่มีลักษณะเฉพาะคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน

เป้าหมายของการปฏิรูปครั้งนี้ มุ่งให้ประชาชนเป็นศูนย์กลางแห่งการบูรณาการในการพัฒนา ศักยภาพการเรียนรู้ การเข้าถึงการมีส่วนร่วมในการสร้างคุณภาพแห่งอำนาจการจัดการศิลปะและ วัฒนธรรม ภายใต้ความพร้อมทางปัจจัยแวดล้อมที่เอื้อประโยชน์ต่อการปรับโครงสร้าง บนพื้นฐาน ความดีความงาม คุณธรรม จริยธรรม ลดความเหลื่อมล้ำ และความสุขของมิติงานศิลปะและ วัฒนธรรม นำไปสู่การเพิ่มคนที่มีความสุข เพิ่มความเป็นพลเมืองและสังคมอยู่เย็นเป็นสุข เพื่อสร้าง คุณค่าและมูลค่าทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศอย่างยั่งยืน เช่น เทศบาลเมืองกระบี่ ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น สร้างอัตลักษณ์เมืองกระบี่ คือสร้างประติมากรรมมนุษย์โบราณ นำภูมิศาสตร์ สร้างประติมากรรมปูดำ สร้างประติมากรรมนกออก(นกอินทรี) และเทศบาลเมืองพนัสนิคม ก็สร้าง ประติมากรรมเครื่องจักรสานใหญ่ระดับโลก เป็นต้น สิ่งนี้ล้วนแต่เพิ่มมูลค่าและคุณค่าให้กับท้องถิ่น ทั้งทางด้าน เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม อย่างปฏิเสธไม่ได้เลยทีเดียว

ดังนั้น เทศบาลตำบลบางเสร่ อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี จึงเล็งเห็นความสำคัญของ วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น อาหารท้องถิ่นและภูมิสังคมบางเสร่ มองว่ากิจกรรมเหล่านี้สร้างการมี ส่วนร่วมของประชาชนและเยาวชน ที่จะช่วยกันสืบสานและส่งเสริมให้ประเพณีวัฒนธรรมที่สืบ ทอดกันมาอย่างยาวนานของชุมชนท้องถิ่น ได้คงอยู่คู่บ้านคู่เมือง จึงกำหนดจัด โครงการจัดงาน ประเพณีต่างๆ ขึ้นเพื่อเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่นของเมืองให้ลูกหลานได้สืบทอดเป็นมรดกต่อไปใน อนาคต โดยได้ร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในเทศบาลและหน่วยงานภายนอก รวมถึงองค์กร ประชาชน ได้มาร่วมกันจัดงานประเพณีให้ประชาชนได้ตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของ วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นอันแสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง และให้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เหล่านั้นยังคงดำรงอยู่คู่กับท้องถิ่นต่อไป

สำหรับประเพณีที่ถือได้ว่าเป็นจุดเด่นและเป็นเอกลักษณ์ของที่นี่ คือ ประเพณีวันไหลสง กานต์และการแสดงทางเครื่องอันสื่อเสียง อาหารทะเลสดอร่อย เช่น งบปิ้ง ยำปลาข้าวสาร ภูมิศาสตร์ ทะเลใสหาดทรายสวย เหล่านี้สร้างความโดดเด่น น่าสนใจ เป็นที่สนใจของประชาชน และ

นักท่องเที่ยวนั้นไปในวงกว้าง รวมถึงนักท่องเที่ยวจากประเทศต่างก็ให้ความสนใจเข้ามาเยี่ยมชมเยือน บางส่วนมากขึ้น

ส่วนที่ 2 แนวคิดที่ได้จากการศึกษา

"เศรษฐกิจสร้างสรรค์" คือ แนวคิดการขับเคลื่อนเศรษฐกิจบนพื้นฐานของการใช้องค์ความรู้ (Knowledge) การศึกษา การสร้างสรรค์งาน (Creativity) และการใช้ทรัพย์สินทางปัญญา (Intellectual property) ที่เชื่อมโยงกับรากฐานทางวัฒนธรรม การสั่งสมความรู้ของสังคม และเทคโนโลยี/นวัตกรรมสมัยใหม่ เพื่อผลิตสินค้าและบริการที่สร้าง "มูลค่าทางเศรษฐกิจ" และ "คุณค่าทางสังคม" ซึ่งตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคในตลาดโลกได้หรือพุดง่าย ๆ คือ "การสร้างมูลค่าที่เกิดจากความคิด"

การสร้างมูลค่าและคุณค่าทางเศรษฐกิจเกี่ยวข้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจ หมายถึง การทำให้เกิด ความเจริญเติบโตและมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบ โครงสร้างของสถาบันในระบบเศรษฐกิจ สังคม และการบริการ ตลอดทั้งค่านิยม ทักษะคน เพื่อให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ดีขึ้นอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน โดยมุ่งขจัด ปัญหาความยากจนและความ เหลื่อมล้ำทางรายได้ เป็นการเพิ่มรายได้ต่อคนหรือผลผลิตซึ่งรวมไปถึงการ เปลี่ยนแปลง โครงสร้างขั้นพื้นฐานของระบบเศรษฐกิจและการพัฒนา ทางด้านอื่นๆ อีกด้วย ดังนั้นเป็นการพัฒนาที่มีลักษณะพึ่งตนเอง (Self-reliance) หมายถึง สังคมแต่ละสังคมต้องพึ่งพา ความแข็งแกร่งและทรัพยากรของตนเองเป็นหลักไม่ว่าจะเป็นด้านพลังของผู้คน ทรัพยากรธรรมชาติหรือ ทรัพยากรทางวัฒนธรรมก็ตามการพึ่งตนเองนี้มิใช่เรื่องของปัจเจกบุคคลแต่เป็นเรื่องของส่วนรวม (Collective Self-reliance) มิใช่เรื่องของการแยกตัว โดดเดี่ยวด้วยการปิด หมู่บ้านหรือปิดประเทศแต่เป็นการสร้างสรรค์ ความสัมพันธ์ที่เสมอภาคกับโลกภายนอกตลอด

เป็นการพัฒนาที่เกิดมาจากเนื้อในสังคมนั้นเอง (Endogenous) โดยก่อตัว มาจากระบบ คุณค่า และจินตนาภาพของสังคม นั้นเนื่องจากการพัฒนาไม่ใช่สูตรสำเร็จ ดังนั้นการพัฒนาจึงไม่ใช่สินค้า ส่งออกที่จะใช้การได้ในทุก ๆ แห่ง โลกเราต้องมีการพัฒนาหลายรูปแบบตามลักษณะเฉพาะของแต่ละ

ละท่องเที่ยว เป็นการพัฒนาที่คำนึงถึงผลกระทบและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม สามารถใช้ได้อย่างยั่งยืน ยาวนาน ทั้งนี้โดยต้องตระหนักถึงขีดจำกัดที่ระบบนิเวศ (Ecosystem) จะสามารถรองรับได้รวมทั้ง ต้องเป็น การวางแผนพัฒนาที่เอื้อเพื่อต่อสิ่งมีชีวิตอย่างอื่น ๆ ในโลกด้วย

เป็นการพัฒนาที่มุ่งด้านการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างทั้งในด้านความสัมพันธ์ด้าน เศรษฐกิจและความสัมพันธ์เชิงอำนาจ โดยต้องส่งเสริมเงื่อนไขเพื่อการจัดการด้วยตนเอง (Self-Management) และการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของทุกส่วนที่เกี่ยวข้อง

พื้นฐานทุนทางภูมิสังคมของ “ บางเสร่ ”

1. ทุมนมนุษย์ ที่มีคุณภาพ มีความรู้สติปัญญาและทักษะ มีคุณธรรม มีวินัยและความ รับผิดชอบ (สมกับที่ว่า คนสำเนียงเหน่ระยอง มันรักกัน) มีทัศนคติที่ดีในการทำงานและทำ ประโยชน์ต่อส่วนรวมโดยครอบคลุมทั้ง นักคิด ผู้นำ ปุชนิยบุคคล และบุคคลทั่วไปที่ทำประโยชน์ต่อ สังคม โดยเฉพาะผู้บริหารเทศบาลเก่า ๆ และปัจจุบัน ที่บริหารงานมาอย่างต่อเนื่องมาตลอด

2. ทุนธรรมชาติ ที่โดดเด่น เช่น น้ำทะเลสีคราม ชายหาดงามตา เม็ดทรายสีชมพูแดง เสน่ห์ ความยาวโค้งเป็นวงพระจันทร์ กว่า 1,500 เมตร ที่มีความอุดมสมบูรณ์ไปด้วยผักนึ่งทะเลสลับกับ หาดทราย เป็นชายหาดที่สวยงาม ที่มีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติมาเที่ยวพักผ่อน

3. ทุนภูมิปัญญาและวัฒนธรรม ครอบคลุมถึงระบบคุณค่า เช่น คุณธรรม วินัย จิตสำนึก สาธารณะ ระบบเครือญาติ วัฒนธรรมไทย ภูมิปัญญาท้องถิ่น แหล่งประวัติศาสตร์และสถาปัตยกรรม ที่แสดงเอกลักษณ์ของหมู่บ้านชาวประมงบางเสร่ เสน่ห์ทางเครื่อง ที่โด่งดังมาในอดีต ใคร ๆ ก็ต้อง พุดถึงหางเครื่องบางเสร่ ซึ่งเล่ากันว่า ผู้ชายออกทะเลหาปลา ผู้หญิงร้องรำเต้นหางเครื่องรอ จนเกิด เป็นอาชีพหางเครื่อง เป็นวงรับจ้างทั่วไป สร้างชื่อเสียงให้บางเสร่จนปัจจุบัน

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ธรรมชาติและประวัติศาสตร์ เป็นการท่องเที่ยวที่มีรูปแบบ เฉพาะที่อาศัยวัฒนธรรมเป็นสื่อจูงใจ การท่องเที่ยวเชิงภูมิสังคมและวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ เป็น การเข้าไปสัมผัสกับประเพณีทัศนคติ และแบบแผนการดำเนิน ชีวิตที่มีเอกลักษณ์เฉพาะของสังคม

เป็นการเพิ่มมูลค่า คุณค่าทางเศรษฐกิจและชุมชน หมู่บ้านวิศิชาวประมงบางเสร่ และจนได้ขนานนามว่า “เที่ยวบางเสร่ เสน่ห์ ไม่มีวันจาง”

ส่วนที่ 3 การนำไปประยุกต์ใช้ในพื้นที่

เมื่อกลับมาถิ่นที่อยู่ “บางเสร่” “ทะเลสวยสีคราม แหล่งนามปลาข้าวสาร หมู่บ้านทางเครื่องลือเลื่องหลวงพ่อกองอยู่ ถิ่นประคูกรมหลวงชุมพร อนุสรณ์สถานบางเสร่” บางเสร่เป็นตำบลที่ตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2523 เดิมนี้เป็นหมู่บ้านที่ขึ้นกับ ตำบลนาจอมเทียน เมื่อหมู่บ้านขยายตัวเพิ่มมากขึ้น ก็ได้ขอแยกหมู่บ้านบางเสร่ ออกจากตำบลนาจอมเทียนตั้งชื่อว่า " ตำบลบางเสร่ " บางเสร่ เดิมมีชื่อเรียกกันว่า “สำเหร่” เมื่อสมัยก่อนยังไม่มีหมู่บ้านพวกบรรดาโจรสลัด หรือที่ชาวบ้านเรียกกันว่า สลัดน้ำ จะอาศัยบริเวณนี้คอยดักปล้นเรือที่เดินทางผ่านมา เมื่อปล้นได้ก็จะนำเรือเข้าฝั่งสำเหร่ ทำการฆ่าคนยึดทรัพย์สมบัติและเผาเรือทิ้ง และบางครั้งเมื่อปล้นเอาทรัพย์สินแล้วก็จะปล่อยคนทิ้งไว้ พวกที่ถูกปล่อยตัวอยู่ที่นี้ต่อมาก็ได้ตั้งรกรากตั้งบ้านเรือนอยู่ที่สำเหร่แห่งนี้เอง

ครั้งหนึ่งเมื่อพระยาจันทบูร เดิมอยู่ที่เกาะเสม็ด ตำบลบ้านเพ จังหวัดระยอง ซึ่งมีภรรยาและบุตรพร้อมด้วยบริวารมากมาย ได้ตายลงพวกบริวารอันมี นายเรือ นายจันทร์ ได้พาบุตรและภรรยาพร้อมด้วยบริวารของพระยาจันทบูร เดินทางออกจากเกาะเสม็ดโดยเดินทางมาทางเรือประมาณ 5-6 ลำ แล่นมาถึงอ่าวบางสำเหร่ เห็นว่าที่นี่มีทำเลดี เพราะมีแผ่นดินที่ติดต่อกับชายทะเลและมีทรัพยากรมากมาย ที่สำคัญคือมี ดินยางใต้ มากพอที่จะเจาะเอาน้ำยางใต้เป็นอาชีพได้ จึงได้เข้ามาปลูกที่พักอาศัยนับตั้งแต่นั้นมา จนต่อมาผู้คนของบางสำเหร่มีเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ประกอบกับมีผู้คนเริ่มอพยพเข้ามาตั้งรกรากมากขึ้น ทางราชการจึงให้บางสำเหร่จัดตั้งเป็นตำบลแยกออกจากตำบลนาจอมเทียน

บางเสร่จัดว่ามีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติทางทะเลที่สวยงามไม่แพ้ที่ใดๆ ในการสร้างมูลค่าเพิ่มนั้นจะต้องจัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวให้มืองค์ประกอบหลากหลายอย่างผสมผสานกัน คือ ต้องมีกิจกรรมหลากหลาย ทั้งด้าน ศิลปวัฒนธรรม ดนตรี การแสดง และประติมากรรมบ่งบอก

ประวัติศาสตร์ สถานที่นั้น ๆ โดยแหล่งท่องเที่ยวจะต้องประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญหลายอย่าง บูรณาการเข้าด้วยกัน แต่บางแห่งยังไม่มี และจะต้องนำมาเป็นแนวทางการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวของตำบลบางเสร่ ในวาระที่ว่า ศิลปวัฒนธรรมเพื่อสร้างคุณค่าและมูลค่าทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนต่อไป โดยมีแนวคิดจากฐานภูมิสังคม ดังนี้

1. สิ่งดึงดูดใจ (Attraction) เกิดจากสถานที่ (Site) หรือเหตุการณ์ (Events) สถานที่อาจเกิดจากธรรมชาติหรือมนุษย์สร้างขึ้น เช่น ประติมากรรม รูปต่าง ๆ ตามลักษณะแหล่งกำเนิดบั้งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical Indications: GI) เช่น มีความอุดมสมบูรณ์มากมายด้วยสัตว์น้ำทางทะเล มีปลาฉลามวาฬ ปลาข้าวสาร อีกมากมาย ด้านประเพณีวัฒนธรรม มีนักท่องเที่ยวเครื่อง ความเป็นอยู่หมู่บ้านชาวประมง
2. สิ่งอำนวยความสะดวก (Facilities) ความสะดวกสบายทำให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้าไปถึงสถานที่ได้รวดเร็วปลอดภัยและสะดวกสบายยิ่งขึ้น ดังนั้น การก่อสร้างปัจจัยพื้นฐาน (Construction of Fundamental) ที่สำคัญต้องมีเบื้องต้น เช่น ระบบการขนส่ง ระบบสื่อสาร ระบบสาธารณูปโภค เช่น ไฟฟ้า ประปา จึงเป็น สิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในแหล่งท่องเที่ยว
3. การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวจะต้องมีระบบการขนส่ง (Transportation) ซึ่งประกอบด้วยเส้นทาง ยานพาหนะ สถานีขนส่ง และผู้ประกอบการการขนส่งมี วัตถุประสงค์เพื่อลำเลียงคนและสิ่งของไปยังจุดหมายปลายทาง เมืองกระบี่ ได้สร้างขยายสนามบินรองรับนักท่องเที่ยว แต่บางแห่งมีโอกาสจะได้รับการพัฒนาระบบขนส่งระบบรางมา ตามแผนโครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor Development) แต่ปัจจุบันให้มีเส้นทางสะดวกเข้าถึง มีป้ายบ่งเส้นทางบอกสถานที่ท่องเที่ยวชัดเจน ไปถึงแหล่งท่องเที่ยวที่มีที่จอดรถปลอดภัย

การมีทรัพยากรท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติเป็นแหล่งท่องเที่ยว ที่มีความงามตามธรรมชาติ สามารถ ดึงดูดให้คนไปเยือนหรือไปท่องเที่ยวยังพื้นที่นั้น ประกอบกับด้วยองค์ประกอบ 3 อย่างที่

กล่าวมาแล้วนั้น ยังจำเป็นต้องมีความเป็นสัญลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวนั้น เมื่อมา Check in แล้ว จะได้ว่ามาเที่ยวบางเสร์

แหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นตามความประสงค์หรือประโยชน์ของแหล่งท่องเที่ยวก็สำคัญ สิ่งนี้ได้สร้าง เสริมแหล่งท่องเที่ยวมีผลดึงดูดให้คนไปเยือนหรือท่องเที่ยวยังพื้นที่มากขึ้น กล่าวถึงมากขึ้น อีกทั้งการดำเนินจัดกิจกรรมที่เทศบาลสร้างขึ้นในรูปแบบของการดำเนินงานต่าง ๆ เพื่อกระตุ้นนักท่องเที่ยวให้มาเที่ยวมากขึ้นมาจับจ่ายใช้สอย เสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชนมากขึ้น เช่น สภาพชีวิตในชนบท หมู่บ้านชาวเล ตลาดน้ำ ศูนย์วัฒนธรรม พิพิธภัณฑ์ สวนสนุก การแสดงสินค้า พื้นบ้าน การแข่งขันกีฬา งานเทศกาลประเพณีต่าง ๆ

นอกจากการสร้างกิจกรรมขึ้น หรือที่เรียกอีกอย่างว่า **ประเพณีประดิษฐ์** (Artificial tradition) เช่น เทศกาลอาหารทะเล เสน่ห์หางเครื่อง เป็นงานที่ได้จัดที่บางเสร์ทุกปี เป็นกิจกรรมที่สร้างขึ้นเป็นเครื่องชั่งภูมิศาสตร์ เป็น “ภูมิสังคม” ของประชาชนคนบางเสร์ อีกสิ่งหนึ่งที่ได้เบบอย่างมาจากการศึกษาดูงาน คือ การสร้างประติมากรรม บอกเล่าประวัติศาสตร์ บ่งชี้ภูมิศาสตร์ ที่เสริมสร้างกำลังของการท่องเที่ยวชุมชน เพื่อสร้างเศรษฐกิจชุมชน คือ บางเสร์จะต้องสร้างประติมากรรม ในแหล่งท่องเที่ยว

ดังนั้น การประยุกต์สิ่งที่เรารู้นำมาพัฒนาปรับใช้ให้เหมาะสมกับพื้นที่ จึงจำเป็นมาก ซึ่งจะต้องผสมผสานสภาพปัญหาและความเป็นมาของพื้นที่ ประกอบกับมีงบประมาณเพียงพอ สิ่งที่ผู้ศึกษาสนใจคือ การเพิ่มมูลค่าให้กับแหล่งท่องเที่ยว ด้วยการเสนอ โครงกา เพิ่มมูลค่าทางศิลปวัฒนธรรม แหล่งท่องเที่ยวเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชนและสังคม เช่น ประติมากรรม “ฉลามวาฬ” ได้บอกเล่ามาที่บริเวณอ่าวบางเสร์นั้น มีความอุดมสมบูรณ์ ด้วยหอยทะเลซึ่งเป็นอาหารของฉลามวาฬ และเป็นที่อยู่ของฉลามวาฬ ตลอดจนบอกเล่าถึงประเพณี เทศกาลประดิษฐ์ การสร้างสินค้าประจำถิ่นบ่งบอกสถานที่ การแสดงดนตรีหางเครื่อง จึงเสนอขั้นตอนดำเนินการดังนี้

1. สภาพปัญหาและความเป็นมา

ตำบลบางเสร่ เป็นหมู่บ้านชาวประมงมาเป็นพื้นฐานเดิม ไม่มีสภาพเป็นแหล่งท่องเที่ยวแต่แรกเริ่ม สภาพเดิมชายหาดบางเสร่ เป็นชายหาดที่มีสภาพเดิม ๆ ที่ไม่ได้รับการพัฒนาแต่มีความเป็นธรรมชาติ หาดทรายสีขาวอมน้ำตาลอ่อนที่สวยงาม ชายฝั่งปกคลุมไปด้วยผักบุ้งทะเลกับหญ้า สลับกันไป สมัยนั้นยังไม่มีคนรู้จักมาก เป็นเพียงที่พักผ่อนและที่ทำมาหากินของคนชุมชนในพื้นที่ อาทิเช่น การขุดหาหอยเสียบ และหอยชนิดอื่น ๆ และเป็นที่พักผ่อนแบบชาวชุมชนนำเสื่อมานั่ง ทำอาหารมาทานกินกัน แต่ยังไม่ได้รับขึ้นชื่อว่าเป็นหาดที่มีหาดทรายขาวอมสีน้ำตาลอ่อน ของชาวชุมชนบางเสร่และเขตใกล้เคียง

แต่ต่อมาชายหาดบางเสร่ได้ประสบปัญหาปริมาณนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น ภายหลัง บางเสร่เริ่มเป็นที่รู้จักในหมู่นักท่องเที่ยวภายหลังจาก “หาดพัทยา” และ “หาดจอมเทียน” เริ่มแออัด ทำให้นักท่องเที่ยวบางส่วนพยายามจะแสวงหาชายหาดสงบๆ แห่งอื่นๆ จนได้มาพบเจอกับ “หาดบางเสร่” ชายหาดสวยเนื้อทรายสีน้ำตาลอ่อนที่มีความยาวกว่า 1.5 กิโลเมตร และนับได้ว่าสถานที่ท่องเที่ยวที่ขึ้นชื่อในจังหวัดชลบุรี ตั้งอยู่บนชายฝั่งทะเลตะวันออก อยู่ในความรับผิดชอบของเทศบาลตำบลบางเสร่ ห่างจากกรุงเทพมหานคร 165 กิโลเมตรห่างจากจังหวัดชลบุรี 70 กิโลเมตร และห่างจากเมืองพัทยา 20 กิโลเมตร

การสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจเกี่ยวข้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจซึ่ง หมายถึง การทำให้เกิดความเจริญเติบโตและมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบโครงสร้างของสถาบันในระบบเศรษฐกิจ สังคม และการบริการ ตลอดทั้งค่านิยม ทักษะคติ เพื่อให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ดีขึ้นอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน โดยมุ่งขจัด ปัญหาความยากจนและความ เหลื่อมล้ำทางรายได้ เป็นการเพิ่มรายได้ต่อคนหรือผลผลิต ซึ่งรวมไปถึงการ เปลี่ยนแปลงโครงสร้างขั้นพื้นฐานของระบบเศรษฐกิจและการพัฒนาทางด้านอื่นๆ อีกด้วย

2. ทางเลือกในการดำเนินการและการตัดสินใจ

แนวทางการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจของแหล่งการท่องเที่ยว จะต้องมีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้มีความหลากหลายกิจกรรม การพัฒนาทั้งสร้างเสริมสิ่งเก่าให้ดีขึ้น สร้างสิ่งใหม่ให้ดึงดูดกิจกรรมลงในปีปฏิทินการท่องเที่ยวตลอดทั้งปี โดยมีฐานคิดการพัฒนาจาก “ภูมิสังคม” ของตำบลบางเสร่ จากทุนทางวัฒนธรรม ทุนทางสังคม ทุนทางภูมิปัญญา และทุนธรรมชาติที่สวยงาม

แนวทางดำเนินการเพิ่มคุณค่าและมูลค่าทางเศรษฐกิจชุมชน ในทางเลือกที่นำเอาการพัฒนาประเพณีศิลปวัฒนธรรมและภูมิสังคมเพิ่มคุณค่าและมูลค่านั้น แนวทางแรก เสนอสร้างประติมากรรม เพื่อเป็นการสร้างอัตลักษณ์ท้องถิ่นให้เกิดขึ้น เช่น ประติมากรรมฉลามวาฬ ประติมากรรมกระเบนธง เป็นต้น แนวทางที่สอง ลงกิจกรรมชุมชนท้องถิ่นในงานกิจกรรมประเพณีประจำปี คือนำกิจกรรมจัดลงในปีปฏิทินในกิจกรรมชายหาด (Active Beach) เป็นประจำ เช่น เทศบาลปีใหม่รับลมชมวิวกินปลา หมู่บ้านชาวประมงบางเสร่ เทศกาลสงกรานต์วันไหลบางเสร่ เทศกาลอาหารทะเล เสน่ห์หางเครื่อง และเทศกาลลอยกระทง รับลมหนาว ตลอดจนถึงกิจกรรมกีฬาทางน้ำการแข่งขันเรือเร็วสูตร 1 ฟอมูล่าวัน การแข่งขันเจ็สสกี และการกีฬาทางบก(ฟุตบอลดารา) เป็นต้น อีกทั้ง กิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว ถนนคนเดิน ชายหาดบางเสร่ ถนนสายวัฒนธรรม หมู่บ้านประมงบางเสร่ งานกิจกรรมเหล่านี้ เติมกิจกรรมด้านประเพณี การละเล่น อาหารพื้นบ้านลงไปตลอด มีเวทีแสดงหางเครื่องย้อนยุค การประกวดดนตรีหางเครื่อง เช่น เวทีชิงช้าสวรรค์ เป็นต้น

แนวทางสุดท้ายการส่งเสริมพัฒนาสินค้าชุมชน เช่น อาหารทะเลสด การถนอมอาหารทะเลเพื่อการบริโภค และการส่งออก การพัฒนาบรรจุภัณฑ์สินค้าชุมชน การประกวดการประกอบอาหารทะเลพื้นเมืองและอาเซียน การดำเนินการประสานหาแนวร่วมดำเนินการเช่นที่เคยดำเนินการ คือ การท่องเที่ยวจังหวัดชลบุรี ภาคเอกชน ผู้ประกอบการร้านอาหาร และผู้ประกอบการโรงแรมในเขตบางเสร่ และพี่น้องประชาชนตำบลบางเสร่ทุกคนมีส่วนร่วม เป็นต้น

3. การนำไปปฏิบัติ

3.1 ขั้นตอนการสร้างมูลค่าและคุณค่าทางเศรษฐกิจชุมชน มีดังนี้

ขั้นตอนที่ 1. การสำรวจและคัดสรรผลิตภัณฑ์ชุมชน สาระสำคัญทางวัฒนธรรม ประเพณีดีงามของบางเสร่ ผลิตภัณฑ์อาหารทะเล ผลิตภัณฑ์ชุมชนบ่งบอกภูมิศาสตร์ เช่น ปลาข้าวสาร ส่งออกประเทศญี่ปุ่น ได้หวั่น เสน่ห์ทางเครื่องบางเสร่ การประยุกต์การนำไปใช้อย่างมีคุณภาพ โดยมีมูลค่าที่สูงขึ้นจากเดิมด้วยการบ่มเพาะจากการออกแบบ แก่ใจจากประสบการณ์

ขั้นตอนที่ 2. การสำรวจออกแบบประติมากรรม บ่งบอกสถานที่ทางภูมิศาสตร์ โดยการประชาคมสอบถามความคิดเห็น ว่ามีอะไรบ้างตามตำนานบอกเล่ากล่าวถึงบางเสร่ สิ่งใดบ่งบอกสถานที่นี้คือ บางเสร่

ขั้นตอนที่ 3. กระบวนการสร้างสรรค์และบ่มเพาะผลิตภัณฑ์ต่างๆ โดยวางแผนครบทุกมิติ 360 องศา มีสถานที่และศูนย์สร้างสรรค์ประจำชุมชน โดยให้มีความร่วมมือจากองค์กรต่างๆ มีการพัฒนาแบรนด์ (Brand) ของชุมชนให้ก้าวสู่ระดับนานาชาติ ก็ถือว่าสำเร็จแล้ว

3.2 แผนงานสร้างมูลค่าและคุณค่าเศรษฐกิจชุมชน

ในการวางแผนพัฒนาการเพิ่มมูลค่าให้กับแหล่งท่องเที่ยว พัฒนาเศรษฐกิจชุมชนนั้น ต้องประกอบกันมาจากหลายส่วนออกมาเป็นรูปแบบโครงการ/กิจกรรมเพื่อการท่องเที่ยว ทั้งโครงการที่เป็นกิจกรรมสร้างสรรค์ จัดงานส่งเสริมการท่องเที่ยว ทั้งโครงการสร้างสรรค์สิ่งประดิษฐ์ ประติมากรรมพื้นที่ ดังนั้นจึงขอเสนองานและเป้าหมายที่จะดำเนินการในโครงการ/กิจกรรมเพื่อเพิ่มมูลค่าการท่องเที่ยวชุมชนดังนี้

1) แผนงานส่งเสริมการสร้างผลิตภัณฑ์แก่ชุมชน โดยส่งเสริมชุมชนในการสร้างผลิตภัณฑ์อันเป็นมรดกภูมิปัญญาให้ท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์และสืบทอดฝีมือช่างพื้นถิ่นให้คงอยู่ ประกอบด้วยโครงการต่าง ๆ ของเทศบาลตำบลบางเสร่

2) แผนงานสร้างประติมากรรมบ่งชี้ภูมิศาสตร์ เป็นจุด C (Check in) จำนวน 3 จุด หัวหาด กลางหาด และ ท้ายหาดบางเสร่

3) แผนงานสร้างแบรนด์ (Brand) สร้างสโลแกนด์ บางเสร่ อะไรคือ สัญลักษณ์ักษณ์บางเสร่ อาจกล่าวได้ว่า “ชายหาดงามตา ไม่มีร่มเตียง ทองเที่ยวปลอดภัยไม่ไกลเมืองหลวง” หรือ “เที่ยวบางเสร่ เสน่ห์ไม่มีวันจาง”

3.3 โครงการ/กิจกรรม “สร้างมูลค่าและคุณค่าเศรษฐกิจชุมชน”

1) โครงการส่งเสริมการสร้างผลิตภัณฑ์แก่ชุมชนจากทุนศิลปวัฒนธรรม: ตุ๊กตา/พวงกุญแจ หางเครื่องย้อนยุคบางเสร่ โดยชุมชนเอื้ออารีย์สัมพันธ์ ร่วมกับการศึกษานอกโรงเรียนตำบลบางเสร่ ซึ่งมีแนวความคิดว่า “ของเก่ามาเล่าใหม่ทำเอกลักษณ์ไว้ดูทำดีได้เอาไว้ขาย” ชุมชนจึงได้ทำผลิตภัณฑ์ที่ระลึกตามรูปแบบเดิมไว้เป็นเอกลักษณ์เรื่องเล่า และเอาไว้จำหน่ายแก่นักท่องเที่ยวและผู้สนใจทั่วไป

จุดประสงค์โครงการ

1. ส่งเสริมให้มีการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ด้วยการนำปราชญ์ความคิดของชุมชนสู่การพัฒนาสินค้าและผลิตภัณฑ์ในชีวิตประจำวัน และให้ได้รับความนิยมและขึ้นชื่อบางเสร่

2. ส่งเสริมให้เกิดการแปรรูปผลิตภัณฑ์ของชุมชนร่วมสมัยทัดเทียมสินค้าให้มีระดับห้าดาว เพื่อเพิ่มมูลค่าและยกระดับผลิตภัณฑ์ต่างๆ ของชุมชนด้วยการออกแบบที่ดี

2) โครงการสร้างประติมากรรม “ฉลามวาฬ” เป็นจุดเชคอินบางเสร่ (Check in Bangsaray) เพื่อสร้างสรรค์ประติมากรรมประจำถิ่น ด้วยอ่าวบางเสร่มีความอุดมสมบูรณ์ไปด้วยหญ้าทะเล จึงมีสัตว์น้ำน้อยใหญ่ มากมายชุกชุม และมีปลาฉลามวาฬ มาหากินเป็นประจำ เป็นสัตว์ประจำถิ่น ไปแล้ว จึงสร้างประติมากรรมเป็นสัญลักษณ์ ของทะเลบางเสร่ และส่งเสริมการท่องเที่ยว สร้างคุณค่าทางเศรษฐกิจชุมชนได้

จุดประสงค์โครงการ

1. เพื่อต่อยอดภูมิปัญญาของชุมชนออกสู่การพัฒนาแบรนด์สินค้าชุมชน โดยมีอัตลักษณ์ในแบบฉบับบางเสร์
2. เป็นแหล่งรวมคุณค่าประโยชน์คุณค่าเพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจชุมชน จุดพัก่อนหย่อนใจ ถ่ายภาพ บ่งบอกสถานที่ ที่นี้บางเสร์
- 3) โครงการสร้างแบรนด์ (Brand) สร้างสโลแกนด์ บางเสร์ นอกจากจะมีประติมากรรมแล้ว จำเป็นต้องมีคำขวัญ หรือสโลแกนด์ แบรนด์บางเสร์ เพื่อการจดจำไม่มีวันลืม อาทิเช่น “เที่ยวบางเสร์ เสน่ห์ไม่มีวันจาง”

จุดประสงค์ของโครงการ

1. เพื่อสร้างสัญลักษณ์บางเสร์ ให้มีถ้อยคำที่ใช้เป็นคำขวัญ ให้เกิดการจดจำง่ายต่อผู้คนที่มาเที่ยวพักผ่อน
2. เพื่อเพิ่มคุณค่าและสัญลักษณ์ในผลิตภัณฑ์ชุมชน เพื่อการจดจำง่าย บ่งบอกถึงที่มาของสินค้า ประจำถิ่นบางเสร์

และยังมีโครงการ/กิจกรรมอีกมากมาย ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมเพื่อการท่องเที่ยวที่พัฒนาบนฐานประเพณีวัฒนธรรม ภูมิสังคมท้องถิ่น เพื่อเพิ่มคุณค่าและมูลค่าทางเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่น ซึ่งการพัฒนานั้นต้องคำนึงถึงการอนุรักษ์เพื่อความยั่งยืนด้วย เช่น โครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวถนนคนเดิน โครงการถนนสายวัฒนธรรมหมู่บ้านประมง เป็นต้น

สรุป

กล่าวโดยสรุปการนำทุนทางวัฒนธรรมมาสร้างมูลค่าเพิ่มเพื่อสร้างประโยชน์ด้านเศรษฐกิจและสังคมแก่ชุมชนและประชาชนนั้น ต้องเป็นความร่วมมือทั้งจากภาครัฐและเอกชนที่มีความสนใจสร้างผลิตภัณฑ์ สร้างประติมากรรม โดยให้ร่วมกันคิดร่วมกันทำอย่างจริงจัง โดยมีจุดมุ่งหมาย

เดียวกัน คือ การธำรงรักษาไว้ซึ่งศิลปวัฒนธรรมและเอกลักษณ์ดั้งเดิม ดังนั้นเรื่องราวอันเป็นประวัติศาสตร์ขององค์ประกอบในผลิตภัณฑ์ ประติมากรรม และแหล่งมรดกศิลปวัฒนธรรม จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะนอกจากจะเป็นความรู้ทางวิชาการเพื่อความเข้าใจในมรดกศิลปวัฒนธรรมของชาติแล้ว ยังมีความสำคัญในการสร้างความซาบซึ้งให้ผลิตภัณฑ์ ประติมากรรม และสินค้าชุมชนแต่ละชิ้นมีคุณค่าและมูลค่าทางเศรษฐกิจที่ยั่งยืนตลอดไป โดยปราศจากเงื่อนไขเรื่องกาลเวลาที่ได้

.....

อ้างอิง

1. การบรรยายรายชชุดวิชาที่ 2 หลักภูมิสังคมและวิถีตะวันออกกับการพัฒนาที่ยั่งยืน โดย นายวีระ โรจน์พจนรัตน์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม เรื่อง การปฏิรูปประเทศ ศิลปวัฒนธรรมเพื่อการสร้างคุณค่า มูลค่าทางเศรษฐกิจและสังคม เมื่อวันที่ 28 พฤษภาคม 2559 เวลา 14.30-16.00 น. สถาบันพระปกเกล้า
2. การบรรยายรายชชุดวิชาที่ 2 หลักภูมิสังคมและวิถีตะวันออกกับการพัฒนาที่ยั่งยืน โดย นายเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ เรื่อง ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมท้องถิ่นกับกระบวนการทัศน์ใหม่ในการพัฒนา เมื่อวันที่ 28 พฤษภาคม 2559 เวลา 13.00-14.15 น. สถาบันพระปกเกล้า
3. การศึกษาพื้นที่ทำรายงานกลุ่ม เรื่อง เมืองน่าอยู่ เทศบาลเมืองพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี